

4.5.2020

Tiervâsvuodâ já pyereestvaijeem lájádâs já máttááttâs- já kulttuurministeriö raavâ máttááttâs já arâšoddâdem uárnejeijeid koronavirusepidemia ääigi

Lahâvuáđustâsah já toimâvääldih

Njuámmumtadvâlaavâ (1227/2016) 8 § miäldâsávt kuávluhaldâttâhvirgádâh heivit oohân já kocá njuámumij estim kuávlustis. Pyecceetipšopirrâdov kieldâovtâstume stivree já tuárju kieldâid já sosiaalhuolâttâs já tiervâsvuodâhuolâttâs toimâohtâduvâid njuámmumtaavdâi estimist, oovded kuávlulávt njuámmumtaavdâi diagnostiik já tipšo sehe seelvât epidemiaid oovtâst kieldâiguin. Kuávluhaldâttâhvirgádâh já ton toimâkuávlvlu pyecceetipšopirrâdovâi kieldâovtâstumeh pargeh oovtâstpargo njuámmumtaavdâi estimist. Kuávluhaldâttâhvirgádâh taha täst laavâst asâttum haaldâtlidj miärâdâsâid tienuuvt, ete ana ävkkín pyecceetipšopirrâdov kieldâovtâstume, sierânâsovdâsvâstâdâskuávlvlu já Tiervâsvuodâ já pyereestvaijeem lájádâs äššitubdâmuš.

Njuámmumtadvâlaavâ (1227/2016) 9 § miäldâsávt kieldâ kenigâsvuottân lii ornid kuávlustis taan laavâst uáivildum njuámmumtaavdâi vuástálistempargo uáassin aalmugtiervâsvuodâpargo tienuuvt ko aalmugtiervâsvuodâlaavâst (66/1972), tiervâsvuodâhuolâttâslaavâst já taan laavâst asâtteh. Njuámmumtaavdâi vuástálistempaargon kulá taan laavâst njuámmumtaavdâi estim, aarrâd kavnâtem já čuávvum, epidemia seelvâtmân tâi estimân tárbulih tooimah sehe njuámmumtaavdân puáccám tâi epidum pyeccee tutkâmuš, tipšo já tálhudemvajoiditem sehe tiipšon lohtâseijee infektoi estim.

Ravvuu tárguttâs

Taan ravvuu ulmen lii tuárjuđ škoovláid já arâšoddâdem toimâohtâduvâid olâšuttid torvolii škovlâjotteem tâi arâšoddâdem parnijd já pargeid koronaepidemia ääigi. Ravvuu nuávditmáin puáhtá kepidid njuámmumriiskâ škovlâjotteem tâi arâšoddâdem ohtâvuodâst.

Ravvuuh torvolii škovlâjotemân já arâšoddâdmân

1. Škoovlân tâi arâšoddâdmân ij uážu puáttid pyeccen

Koronavirus toovât vuoiñâmuáli-infektio, mon tadvâmerkkân sáttih leđe ei. kuorsáttâh, čudâpoovčâs, kumestâs, soinnâttâs, tekkipohčâseh, čuávjivaveh já uáivipoovčâs

(<https://thl.fi/fi/web/infektioaudit-ja-rokotukset/taudit-ja-torjunta/taudit-ja-taudinaiheuttajat-a-o/koronavirus-covid-19>). Oovtâgin päрни tâi rävisolmooš ij koolgâ puáttid škoovlân tâi arâšoddâdmân, jis sust láá váhâgin puáccáámân čujotteijee tadvâmeerhah. Jis päрни puáccáá peeivi ääigi, te pyeccee päärni kalga ájâttâlhánnáá sirded sierâ tilân vyerdid vaanhim rävisulmuu kocceem vyelni. Rävisolmooš viälttá aldakontakt pyeccei nuuvt, ete tuálá tuárvi kooská. Pyecceeh kalgeh leđe ohtâvuodâst jieijâs tiervâsvuodâsajattâhân já ucâluđ tobbeen finnejum ravvui miäldásávt koronavirusiskosân.

2. Riskâjuávkun kulleeh

Vädis koronavirustavdá lii eromâš härvinâš paarnijn, ijge ton riskâ lah stuárrum tiervâs ulmuin ijge tagarijn paarnijn já nuorâin, kiäi vuáđupuácvuotâ lii tipšo háárán täsitiäđust. Tipšo tuáhtár árvuštâl, ete puáhtá-uv päрни, kiäst lii tâi kiän perruujesânist lii vädis vuáđupuácvuotâ tâi kii taarbâš merikoskâsávt immunitet estee talkkâsijd, maccâđ škoovlân tâi arâšoddâdmân. Vädis koronavirustavdá riskâjuávkun kuleh toh päärnih, kiäi vuáđupuácvuotâ mudoi-uv toovât stuárrum riiskâ vädis infektioid.

Škoovlâin tâi arâšoddâdmist tooimah vuáđuduveh pargei uásild pargoadeleijee toohâm riskâárvuštâlmân. Pargotiervâsvuodâhuolâttâs tuárju pargoadeleijee riskâárvuštâlmist.

Vädis koronavirustavdá riskâjuávuh: <https://thl.fi/fi/web/infektioaudit-ja-rokotukset/taudit-ja-torjunta/taudit-ja-taudinaiheuttajat-a-o/koronavirus-covid19/vakavan-koronavirustaudin-riskiryhmat>

3. Taarbâšmettum fyysisijd kontaktijd kalga velttiđ

Koronavirus njuámu vuosâsaajeest riškâttâhnuámumin (<https://thl.fi/fi/web/infektioaudit-ja-rokotukset/taudit-ja-torjunta/taudit-ja-taudinaiheuttajat-a-o/koronavirus-covid-19>). Škoovlâst já arâšoddâdmist kalga velttiđ tiilijd, main láá njuolgâ koskâvuodâh nubijguin. Kieldâ čuovviittâstoimâ já kieldâ njuámmumtaavdáin västideijee ohtádâh stivrejeh táárbu mielđ tárhibeht keevâtlijn toimâin.

- Stuorrâ ohtsijd tilálâšvuodâid iä ornii.

- Eres ko paarnij sehe škoovlá já arâšoddâdem pargei orostállám škoovlá tâi arâšoddâdem kuávlust kalga velttiđ. Jieškote-uv ohtâdâh kalga miäruštállâđ jieijâs tilán hiäivulijd vuovijd já ravviđ perruid toimâđ tai miäldásávt.
- Hygienia pehtilitmist huolâhännáá lii tehálâš huolâttiđ tast, ete pärni finnee suu tarbâšem rävisulmuu kieresvuodâ, torvo já vuáruvaikkuttâs máhđulâšvuodâi miel nuvt siämmáánáál ko ovdil-uv.
- Pargei čokkânmiyd kalga velttiđ, ovdâmerkkân máttáátteijei čuákkimeh uárnejuvvoje vuosâsaajeest káidusohtâvuodâin.
- Arâšoddâdmist pargeeh kolgâččii toimâđ siämmáin pärnijuávhoin.
- Ulmui koskâsijn torvokooskâin iä ááigu adelid miärádâsâid, juávhuid iä taarbâš jyehid peic kooskâid uárnejeh tileorniistâlmijguin.
- Pargeeh iä táválávt jođe ohtâduvâst nuubán vâi estih njuámumij levânem.
- Škoovlá tâi arâšoddâdem toimâ ij lah čokkânemaavâ miäldásâš almos čuákkim tâi aalmugtilálâšvuotâ. Tooimân iä heivit máhđulijd čokkânemraijittâsâid.
- Juávkustuáruduváid já pargei mittomân kyeskee asâtem lii vyeimist tagarin ko tot lii vyeimist arâšoddâdmân já vuáđumáttááttâsân kyeskee lahâasâtmist.

Škovláid kyeskee lasehuámmášumeh:

- Škoovlá tilečuávduseh olášuttoje tienuvvt, ete uáppeeh láá škoovlást siämmáá ääigi ucceeb ko ovdil. Kuárusin orroo (om. nube tääsi oppâlájádâsâi) máttááttâstiiild puáhtá táárbu miel väldid taan anon.
- Vyeliškoovláin máttááttâsjuávhuh tuállojeh sierâ oles škovlâpeeivi ääigi. Paješkoovlást já valjimiävtulijn amnâsijn máttááttâsjuávhuh sáttá molsod, jis máttááttâs ij paste mudoi olášuttiđ.
- Jis máttááttâsjuávhui toollám sierâ om. paješkoovláin lii máhđuttem, te tiädutteh kooskâid já viggeh jyehid máttááttâs juávhui miel sierâ ááigán máhđulâšvuodâi miel.
- Škovlâpurâdem uárnejuvoo jieijâs luokkain tâi juávhoin, ij oovtâst purâdem purâdemsalist. Purâdemsali puáhtá kuittâg kevttiđ juávhui miel sierâ ääigi. Hygieniast huolâtteh mälistem já purrámuš jyehim sehe purâdem ääigi.

Pargotiervâsvuodâlájádâs raavâ pargei:

<https://hyvatyo.ttl.fi/koronavirus/ohje-tyontekijalle>

4. Šiev kietâ- já kuorssâmhygienia iästá njuámumijd

Koronavirus njuámu vuosâsaajeest riškáttâhnuámumin (<https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/taudit-ja-torjunta/taudit-ja-taudinaiheuttajat-a-o/koronavirus-covid-19>). Olmânáál olášuttum kuorssâm- já kietâhygienia iästá njuámumijd.

- Sehe päärnih já rävisulmuuh paseh kiedâidis ain ko puátiš škoovlân tâi arâšoddâdmân, sehe ovdil ko vyelgih pááikán. Toos lasseen kiedâid

kalga poossâđ ovdil purâdem, ain ko puátá siisâ, sehe ain kašnem tâi kuorssâm maŋa, tâi ko kiedâh láá čielgâsávt tuolvâseh. Kiedâid kalga kuškâđ ohtii kevttimnáál pápârân.

- Jis ij lah máhđulâš poossâđ kiedâid, te kalga kevttiđ kiedâi toidemamnâs. Toidemaamnâs kalga leđe älkkeht finnimnáál. Paarnij toidemamnâs kevttim tábâhtuvá rávisulmui kocceem vyelni.
- Kašnem tâi kuorssâm ohtâvuodâst njäälmi oovdân piäjijoo ohtii kevttimnáál njunelijne, mii leggistuvvoo roskeliitán tállân kiävtu maŋa. Jis ij lah njunelijne, te njäälmi oovdân piäjijoo kietâkaavâ. Kiedâid kalga poossâđ ton maŋa. □ Maaskâi kevttim iä avžuut škoovlâst tâi arâšoddâdmist.

<https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/taudit-ja-torjunta/infektioiden-ehkaisy-ja-torjuntaohjeita/kasienpesu-ja-yskiminen>

<https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/ajankohtaista/ajankohtaista-koronaviruksesta-covid-19/ohjeita-kansalaisille-koronaviruksesta/kankaisten-kasvomaskien-kaytto-koronaviruspandemian-aikana> <https://hyvatyo.ttl.fi/koronavirus/tietoa-itse-tehdyista-kasvomaskeista>

5. Čurgim

Koronavirus njuámu vuosâsaajeest riškâttâhnuámumin, ko puáccám olmooš kuárssá tâi kašna. Lii máhđulâš, ete virus njuámu meid kuoskâtem peht. Koronaviruseh iä siäilu kuhháá ááimust tâi oosij alne mulsâšuddee liegâsvuotâtiilijn. Tävirij peht tábâhtum njuámumeh iä lah kavnáttum. Čurgiimist kalga kevttiđ hiäjuht alkaallii almosputestemamnâs. Sanitettiilijn puáhtá čurgim pehtilittiđ desinfistemamnâsijn. Pargotiervâsvuodâlájádâs čurgimravvuuh nuávdittuvvojeh.

- Kuoskâttâsaseh, tego uksâtoppiittuvah, kietâmieigâstuvah, pulbeteh já peevdih, čuovâpuátkuneh já hanah sikkojeh ucemustáá ohtii peeivist, mielâstubboht kuhtii peeivist.
- Ohtsii kiävust orroo pargopiergâsij, tego puállupeevidij, tabletij tâi puđâldempiergâsij (skerreeh jná.) kevttim kalga velttiđ tâi taid kalga putestiđ ain kevttei kooská.
- Jiejjâs sierâid ij uážu tuáistáážân pyehtiđ arâšoddâdmân. <https://hyvatyo.ttl.fi/koronavirus/ohje-siivoukseen>

6. Jis škoovlâst tâi arâšoddâdmist lii koronavirusnjuámmum

Njuámmumtadvâkuáalusij selvâtempargo kulá kieldâ tâi pyecceetipšopirrâduv njuámmumtaavdâin västideijee tuáhtárân. Jis kavnátteh koronavirusnjuámmum kiästnii škoovlâst tâi arâšoddâdmist, te selvâtteh, ete lii-uv tábâhtum painâšum,

já painášum ulmuid kalga kavnâđ já piejjâđ karanteenân 14 pirrâmppeivi ááigán.

Koronavirusnjuámmum finnim olmooš kalga leđe meddâl škoovlâst tâi arâšoddâdmist ucemustáá čiččâm pirrâmppeivid tadvâmeerhâi älgimist, mutâ táárbu miel kuhheeb ääigi-uv tienuuvt, ete sun lii lamaš tadvâmerhâittáá kyevti pirrâmppeivi ääigi ovdil ko máccá škoovlân tâi arâšoddâdmân.